

ДОБРИ ПРАКТИКИ ЗА ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНТЕГРАЦИЯ НА ДЕЦА И УЧЕНИЦИ ОТ ЕТНИЧЕСКИТЕ МАЛЦИНСТВА ЧРЕЗ ОСИГУРЯВАНЕ НА РАВЕН ДОСТЪП ДО КАЧЕСТВЕНО ОБРАЗОВАНИЕ

Таня Яначкова

Основно училище „Никола Прокопиев“ – с. Сборище, област Сливен

Резюме. В статията са представени няколко добри практики за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства чрез осигуряване на равен достъп до качествено образование за всички деца и ученици с акцент върху интеркултурността, интерпретирана като възможност за взаимно обогатяване чрез взаимодействие между децата и учениците и с изява на собствената културна идентичност, погледната през призмата на приобщаването към социокултурните характеристики на децата и учениците. В заключение можем да обобщим, че описаните добри училищни практики за промяна на образователната среда, така че тя да е интересна и полезна за децата и учениците и да доведе до тяхната пълноценна реализация и социализация, се използват в голяма степен от училищата, в които се обучават ученици от различни етноси, т.е. в интеркултурна класна стая.

Keywords: educational integration; children; students; ethnic minorities; equal access; IT technologies; quality education; educational mediator; self-management; innovative school

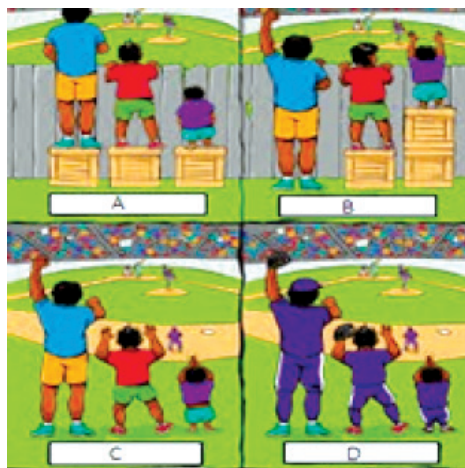
По проблема с образователната интеграция на деца и ученици от етническите малцинства се работи в много държави. Всички те, както и Република България, се ръководят от международните стандарти в областта на правата на децата и правата на лица, принадлежащи към етническите малцинства, към които са се присъединили. Европейските образователни политики, въпреки различията в подходите, имат обща насоченост към образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства. Поставя се акцент върху интеркултурността, която се интерпретира като възможност за взаимно обогатяване чрез взаимодействие между децата и учениците, изява на собствената културна идентичност и поле за формиране на национална идентич-

ност. Сериозен проблем в повечето европейски държави е овладяването на официалния език на страната от децата на семейства, принадлежащи към етнически малцинства. Неговото владение е необходимо условие за ефективно включване в живота на съответната държава, за което се предприемат специфични мерки.

През последните петнадесет години в българското общество може да се отбележат някои значими успехи в областта на образователната интеграция. На първо място, следва да се посочи утвърждаването на Стратегия за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства (2004 г., актуализирана през 2010 г.). В кратък срок след това, с оглед на нейното изпълнение, се пристъпва към изграждане и укрепване на административен капацитет в сферата на образованието. Особено важно е създаването през 2005 г. на Центъра за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства (ЦОИДУЕМ). В последните години се забелязва засилен интерес към въпросите на интеграцията на етническите малцинства и по региони.

Образователната интеграция насърчава и подпомага межкултурния обмен, както и съхраняването и развитието на различните културни идентичности. В хода на този процес се прилагат и използват разнообразни методи и форми за работа с деца, ученици и родители от всички етнически групи, съобразявайки се с тяхната етнокултурна специфика. Образователната интеграция изисква защита правата на децата, недопускане на дискриминация и осигуряване на адекватни предпоставки за социална реализация. Приобщаването на всички деца в образованието е предизвикателство, което предполага преосмисляне и практически промени на цялата образователна система. От приобщаване се нуждаят не само децата с увреждания, а и тези, за които езикът, на който се провежда обучението, е различен от майчиния, тези, на които способностите са по-ниски или по-високи от нивото, на което се провежда обучението, болни деца, изложените на риск от изключване – тоест всички живеещи в общността деца. Важно е да се разбере и осмисли, че приобщаващото образование е съсредоточено върху детето, а не върху програмите за обучение, защото се зачита фактът, че всяко дете се развива и учи по своя индивидуална програма, с различен темп и вариации и следва за него да се създават такива условия за обучение, които да отговарят на потребностите и възможностите му. Образованието следва да се осъществява чрез грижи за задоволяване на различните потребности на различните ученици, чрез използване на допълващи и алтернативни програми, методи, средства и образователен инструментариум.

На фигура 1 сме се опитали да представим ситуации на различията в познавателните умения на децата и учениците при постъпването им в детската градина или в училище, както и различни ситуации на педагогически подход.

Фигура 1

Ситуация А. Показва различията в старта на децата и учениците за включване в учебния процес. Тези различия могат да бъдат от най-различно естество: етнос, мотивация за учене, възможности за усвояване на учебното съдържание. Нека да приемем, че учителят преподава учебното съдържание по начин, който е съобразен с учебните програми и е включен в учебниците, но не познава възможностите на учениците за усвояване на знанията и стилът му на преподаване не е съобразен с тези различия във възможностите на учениците. При тази ситуация не е възможно да се постигнат образователните и възпитателните цели. Вследствие на неефективните действия на обучаващите, на липсата на далновидност, липсата на диференциран и индивидуален подход, преподаване по традиционния начин, който не е съобразен с възможностите на обучаваните, децата и учениците са поставени в ситуация, в която не участват в образователния процес и не могат да постигнат желания индивидуален напредък в усвояването на знания, умения и компетентности.

Ситуация В. Показва друг педагогически подход, при който е работено само с децата, които имат най-големи затруднения. Пренебрегнати са потребностите и желанията на останалите ученици. Ситуация В много точно представя усилията на учителя да подпомогне учениците с най-големи обучителни затруднения, но в този случай останалите деца и ученици са в пасивна позиция. С тях не се работи достатъчно и те изостават в своето развитие, не могат да постигнат желания индивидуален напредък в усвояването на знания, умения и компетентности. Ситуация В показва нагледно как при пренебрегването на едните или другите деца се получават дефицити, които трябва в следващ момент да се преодоляват.

Ситуация С. Тази ситуация е един по-добър пример на педагогическа дейност, защото всички деца са получили възможност да реализират потенциала си, но въпреки това има още различия в знанията, уменията и подхода към тях.

Ситуация D. Ситуация D е пример, при който е показано как с индивидуален подход, специфичен за потребностите и възможностите на всяко дете, и с общ подход е постигнат желан резултат в учебния процес, а именно повишаване на образователните резултати на всяко дете/ученик, съхраняване и развиване на етнокултурната им идентичност, прилагане на различни интеркултурни инициативи и възможности за взаимодействие между децата от различните етнокултурни общности, пълноценна социализация на деца и ученици от етническите малцинства.

Съхраняването и развитието на културната идентичност на децата и учениците от етническите малцинства в българското образование се осъществява чрез обучение в две насоки: изучаване на майчин език и изучаване на традиционната култура на съответната етническа общност. Ако детето се чувства прието и оценено в своя клас и в своята класна стая, то за него стресът е намален и е осигурен плавно преход от майчиния език към овладяване на официалния език. В такава среда детето ще реагира на предизвикателствата в учебния процес с повече спокойствие, а от там и общата атмосфера ще се запази спокойна и подкрепяща. Добрите практики в осигуряване на равен достъп до качествено образование за всички деца и ученици се основават на възможността всяко дете/ученик да получи подходящата подкрепа, за да може да развие своите дарби и умения.

В тази връзка, ще споделим шест добри училищни практики за промяна на образователната среда, така че тя да е интересна и полезна за децата/учениците и да доведе до тяхната пълноценна социализация.

Въвеждане на длъжността образователен медиатор в училище и в детската градина. Образователният медиатор е служител в образователната институция от съответния етнос, от който са и децата, включени в образователния процес на тази институция. Съвсем естествено е общността да вярва на образователния медиатор, защото той е един от тях. Родителите на децата, които учат в тази институция, се доверяват на образователния медиатор и са готови да му поверят децата си. Едно от задълженията на образователния медиатор е „да осъществява връзката между училището и семейството на децата/учениците“. В тази връзка, той има ангажимента да организира и провежда информационни кампании сред родителите за разясняване на взаимните ползи от интегрираното обучение на децата и учениците от етническите малцинства. По подходящ начин (срещи по домовете, в училище, в читалища, в клубове, в църкви и др.) той постепенно съдейства за преодоляване на недостатъчно ефективното сътрудничество

на образователната институция с родителската общност и привличането ѝ като партньор в провеждането на образователно-възпитателния процес. В резултат на тази дейност на образователния медиатор в много училища вече функционират „Клуб на родителя“, „Училище за родители“, „Родителски форум“ и др. Само ако родителите чувстват, че са необходими на училището като съмишленици и партньори, ще бъдат осигурени по-добри възможности за качествено образование и активно участие на децата в училищния живот.

Редица автори са стигнали до заключението, че основните принципи, които трябва да се спазват при партньорството с родителите, са равнопоставеност и добронамереност. Работата с родителските общности, без значение под каква форма се осъществява, има за цел да подпомогне процеса на преодоляване на негативните стереотипи и дискриминационни нагласи спрямо различните етноси. Образователният медиатор съдейства за създаването на ефективен диалог и партньорски взаимоотношения между двете страни в образователно-възпитателния процес, а именно: училището и семейството. Друг ангажимент на образователния медиатор е работата с децата в риск от отпадане или с тези, които са отпаднали от образователната система. Ежедневно при отсъствие на дете от учебния процес след получена информация за това от директора или от служител от институцията, на когото директорът е делегирал такива права, образователният медиатор посещава дома на това дете, за да проучи причините за отсъствието. Образователните медиатори следят за присъствието на учениците в учебния час. Практиката показва, че образователният медиатор се ползва от уважението и обичта на децата/учениците.

Изнесен урок – който можем да проведем извън класната стая: например в училищната библиотека или в библиотеката на населеното място, в музея, в галерията, в театралния салон, в читалището, в парка, в завода, в предприятието, във фирмата или в различни институции. През 2019 г. по Национална програма „Осигуряване на съвременна образователна среда“ са планирани средства на стойност 2 млн. лева за провеждането на изнесени уроци освен в музеите и в други културни институции – театри, галерии, както и посещения на музикални събития. За много училища работата в музеите, в библиотеките и в галериите от години измества обучителния процес, провеждан в класната стая. При такъв вид учебни часове учениците научават уроците си не от учебника, а получават знания при учене на терен. При урок, проведен в музея, те се докосват до истински исторически предмети и се опитват да научат повече за тях. Участват в творчески работилници и сами изработват или участват в реставриране на различни предмети. Научават много за хората, които са живели по нашите земи, какво са правили, какво са ни дали. Така уроците по история се превръщат в любими и очаквани с много трепет учебни занима-

ния. Чрез тази форма на обучение за няколко минути децата се превръщат в археолози.

Изграждане на клубове за ученическо самоуправление. Способността да управляваш себе си и своите дела, е най-краткото определение на термина „самоуправление“. Това е една добра практика за образователна интеграция чрез осигуряване на равен достъп до качествено образование за всички деца и ученици. За ученическото самоуправление от особено значение е педагогическата гледна точка към самоуправлението. Ученическото самоуправление е организирана форма на детско участие в произтичащите от това права, задължения и отговорности. То се появява в България в началото на 90-те години на XX век. Първия ученически парламент в страната създават учениците от Икономическия техникум „Проф. д-р Димитър Табаков“ в Сливен през 1992 г. Ученическите съвети са в помощ и подкрепа както на учениците при решаване на проблеми от тяхното ежедневие, така и на учителската общност и ръководството на училищата в процесите на вземане на решения. Те успяват само ако учителите и училищните ръководства възприемат учениците като активни партньори в собственото им образование, а не като потребители. Има много ученически съвети, които успяват да реализират своите идеи чрез дейности, заложи в годишния план на конкретните равнища – на ниво паралелка, училище, община, област. Да си припомним мисълта на Дейвид Уилкокс: „Ангажираността или апатията на хората зависи главно от чувството им за собственост върху каквито и да било идеи и от степента на участие, която им се предлага за превръщането на тези идеи в практика“. Много важно е всеки учител в своята работа никога да не забравя това послание.

Реализиране на съвместни инициативи между училища с ученици от етническите малцинства, които са единствени в населено място, и училища с ученици от мнозинството (няма ограничения за броя на училищата, важното е да има и от двете групи). Като такива съвместни инициативи могат да бъдат посочени:

- споделяне на добри практики за подкрепа на качеството на образование и достъпа до образование в училищата чрез демонстриране на иновациите, които прилагат в работата си училищата партньори;

- изработване на общ празничен календар с изяви на ученици от различните етноси в плана за дейността на училищата за съответната учебна година – съвместни дни на таланта (лично творчество, умения в областта на изобразителното изкуство, актьорско майсторство, певчески умения, музикални изпълнения и др.), съвместни спортни изяви;

- споделяне на придобити знания, умения и компетентности за работа в мултикултурна образователна среда от педагогически специалисти;

- споделяне на разнообразни практики, насочени към съхраняване и развиване на културната идентичност на децата и учениците от етническите малцинства;

– съвместни обучителни лагери, екскурзии и други инициативи с цел опознаване и преодоляване на етнокултурните различия между децата/учениците. В единна образователна среда децата/учениците от различните етноси формират интеркултурни компетентности и споделени граждански ценности, запазвайки своята етнокултурна идентичност и получавайки равни възможности за социална реализация.

Важно е тези съвместни инициативи на училищата партньори е важно да се провеждат с участието на всички заинтересовани страни в процеса на образователната интеграция. Колкото повече родители стават свидетели на тези инициативи, а впоследствие и участници в техните реализации, толкова по-бързо ще се убедят, че училището е онзи лост, който дава добър старт за успешна реализация в живота на техните деца. Тогава и преходът в привличането на семейството като партньор на училището в работата за образователна интеграция чрез осигуряване на равен достъп до качествено образование за всички деца и ученици ще се осъществява по-безболезнено и успешно. Да си припомним една мисъл на Алберт Айнщайн: „...ако оценявате рибата по уменията ѝ да се катери по дърветата, тя ще изживее живота си с мисълта, че е глупава“. В контекста на тази мисъл, всеки човек има свой уникален потенциал и първостепенна задача на нас, учителите, е да можем да открием дарбата и да създадем оптимални условия, за да я развием.

Използване на ИТ технологиите в учебния процес. Всяко дете/ученик усвоява различно количество информация, поднесена за едно и също време от учителя:

- при слушане – 10%;
- при гледане – 20 %;
- при слушане и гледане – 40 – 50%;
- при активно участие – 80 – 90%.

Различна е и активността на ученика при различните методи на преподаване:

- степента на активност на ученика при изложение от учителя е 5%;
- при четене на текст – 10%;
- при аудио-визуални методи – 20%;
- при демонстрация – 30%;
- при дискуссионни методи – 50%;
- при практически работи – 75%;
- при обучение на другите – 90%.

Още в XVII век Ян Амос Коменски (1592 – 1670) в своята „Велика дидактика“ съветва учителите да преподават новото учебно съдържание така, че учениците да го възприемат с колкото се може повече сетива: „да го видят, да го пипнат, да го чуят и ако може, да го вкусат“. В съвременното глобализиращо се и динамично общество владенето и ползването на

информационните и комуникационните технологии е съществен елемент от функционалната грамотност на всеки човек, необходимо условие за неговата лична и професионална реализация и израстване. Това задължава учителите да подготвят децата и учениците не само като активни и пълноценни граждани, но и като граждани на дигиталното общество. Създадените за нуждите на образованието е-платформи са много подходящи за учебните часове, тъй като чрез тях могат да се моделират различни учебни задачи, съобразени със степента на знания на учениците по конкретната тема, с техните психологически особености и мотивация за учебна дейност. С използването на електронни уроци се дава възможност да се моделират процеси и явления, които не могат да се наблюдават по друг начин, създават се условия за значително по-интензивна, педагогически подкрепяща среда за приобщаване на съвременния ученик с различни ценности, нагласи и мотивация за учене. Осъществява се учене чрез преживяване, чрез опит, чрез правене. Знанията, получени в процеса на обучение и ползване на ИТ технологии, рефлектират върху всички умения, свързани с житейската реализация на личността и възможността за социална интеграция. ИТ технологиите помагат за по-лесно разрешаване на проблема с овладяването на българския език от децата, за които той не е майчин – особено при непосещаващите детска градина.

Иновативни училища. Новият Закон за предучилищното и училищното образование променя изцяло философията на образованието в Република България. В редица публикации се споделя разбирането на МОН, че иновативните училища са училищата на бъдещето. Повечето учебни планове и програми са направени за ученика със средни възможности. Докато има региони, където групи ученици са с по-ниски от средните възможности, включително тези, които нямат добри познания по български език, би било подходящо от първи до четвърти клас те да се огромяват по различен начин от този, по който се огромява масовият ученик. Може да се промени самата организация на учебния процес – например чрез организиране на часовете в блокове. Или да бъдат въведени интегративни предмети, в които да присъстват елементи от няколко предмета. В този интегративен предмет могат да преподават различни учители. Може да се въведат и абсолютно нови предмети, свързани с комуникационните и презентационните умения на учениците¹⁾. Крайната цел на този нов модел е да „разчупи“ училището като концепция, да го направи по-привлекателно за учениците, по-приятна работна среда за учителите и да изпробва в реална среда модерните практики, които все още не намират своето място в образователната ни система²⁾. Иновативните училища са модел за изграждане на нова образователна парадигма, чрез която учениците ще подобрят образователните си резултати и ще повишат критичното мислене и творчество чрез иновативни образователни процеси, методи на преподава-

не, училищно лидерство и учебни стратегии.³⁾ Нашето виждане за новосъздадените иновативни училища е, че те са онази нужна и навременна промяна в организирането и осъществяването на реформата в българското училище, която обединява в себе си гореописаните добри практики. И в същото време ги „напасва“ към индивидуалните потребности и темп на работа най-вече на учениците от етническите малцинства, тъй като много често те, постъпвайки в първи клас, не владеят или владеят слабо официалния български език. Повишаването на мотивацията за учене е нелека задача, чието успешно изпълнение не зависи само от външните фактори. От голямо значение са и личният стремеж към самоусъвършенстване на всеки ученик, творческото мислене, оптимистичният поглед към живота. Всеки сам за себе си трябва да открие своя път, своя смисъл, за да си отговори на вечния въпрос „Кой съм аз и какво искам да постигна в живота си?“.

За да подпомогнем децата и учениците и да провокираме тяхната мотивация за учене, трябва да спазваме няколко прости правила на действие: създаване на подходяща за учене среда; насърчаващи послания към децата и учениците; мотивираща обратна връзка; конструктивна критика; убеждаване вместо принуждаване; поощряване вместо наказание; поставяне и постигане на реалистични цели; подкрепа на инициативността в ученето; осъществяване на конструктивна обратна връзка и външен контрол. Класическият подход на преподаване бързо би ги отегчил с бавното си темпо и линейно-логическа последователност. Технологиите подпомагат ученика да проучва, изследва, експериментира и изгражда решения. Децата и учениците, без значение на възраст и етнос, посещават с желание училище и се включват активно в учебния процес в училище, в което има добронамерени и подкрепящи учители, много извънкласни занимания, ниски нива на агресивни прояви и има създадена училищна общност. В училището трябва да се създават подходящи условия на децата и учениците да могат да организират дискусии, да търсят и предлагат работещи решения в областта на гражданското образование, да развиват своите граждански и социални компетентности, математически компетентности, както и тези в областта на природните науки и ИТ технологиите, да развиват своите умения в различните професионални посоки. Учителите трябва да продължават да търсят своеобразни инструменти за кариерно ориентирание на младите хора.

В заключение, можем да обобщим, че описаните добри училищни практики за промяна на образователната среда, така че тя да е интересна и полезна за децата/учениците и да доведе до тяхната пълноценна реализация и социализация, се използват в голяма степен от училищата, в които се обучават ученици от различни етноси, т.е. в интеркултурна класна стая. Владеенето на официалния за страната ни език от всяко дете/ученик от етническите малцинства е необходимо условие за неговото ефективно включване в живота на страната,

за неговата успешна реализация и социализация. И днес с пълна сила звучи мисълта на Джон Дюи: „Ако днес преподаваме така, както сме преподавали вчера, ние ограбваме нашите деца за утре“. Ако за възрастните интернет е един смел нов свят, то за учениците това е просто техният свят. Ако сега процесът на използване на електронните платформи и интерактивните методи на преподаване в средното образование става много бавно, то нашите ученици вървят напред и не ни чакат.

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. „Иновативните училища – локомотивът на промяната“ – материал от д-р Анелия Андреева, директор на Националния инспекторат по образованието, поместен в Асоциация на образователно лидерство (<http://aol.bg/?p=406>).
2. „Какво всъщност означава „Иновативно училище?“ – материал, поместен на 26.10.2016 г. в бургаския в-к „PoligrafF“ (<http://poligraf.net>).
3. „Какво е иновативно училище?“ (<https://obrazovaniето.info/school-projects/innovative-school-mon/213-kakvo-e-inovativno-uchilist>).

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

- Beykov, M. (2009). Interaktivni metodi na prepodavane – predizvikelstva v obuchenieto po matematika v VII klas. *Matematika i informatika*, 3, s. 8 – 18. [Бейков, М. (2009). Интерактивни методи на преподаване – предизвикателства в обучението по математика в VII клас. *Математика и информатика*, 3, с. 8 – 18.]
- Gotseva, A. (2008) Lichnostna regulatsiya i motivatsiya za uspeh v uchebnata deynost pri yunoshi s vodeshti poznavatelni ili psihoseksualni potrebnosti. *Psihologichni izsledvaniya*, 2, s. 41 – 48. [Гоцева, А. (2008) Личностна регулация и мотивация за успех в учебната дейност при юноши с водещи познавателни или психосексуални потребности. *Психологични изследвания*, 2, с. 41 – 48.]
- Grozdev, S. i dr. (2010). Metodicheska sistema za otkrivane i motivirane na izyaveni uchenitsi po matematika. *Pedagogika*, 1, s. 24 – 43. [Гроздев, С. и др. (2010). Методическа система за откриване и мотивиране на изявени ученици по математика. *Педагогика*, 1, с. 24 – 43.]
- Desev, L. i dr. (2004). Motivatsiya za postizhenie na srednozhkoltsite i diferentsirani skali za otsenkata i po klasove. *Strategii na obrazovatelnata i nauchnata politika*, 1, s. 53 – 64. [Десев, Л. и др. (2004). Мотивация за постижение на средношколците и диференцирани скали за оценката и по класове. *Стратегии на образователната и научната политика*, 1, с. 53 – 64.]

- Desev, L. i dr. (2003). Motivatsiya za postizhenie (pri uchenitsite ot srednoto uchilishte) i test za prouchvaneto y. *Pedagogika*, 11, s. 3 – 16. [Десев, Л. и др. (2003). Мотивация за постижение (при учениците от средното училище) и тест за проучването ѝ. *Педагогика*, 11, с. 3 – 16.]
- Ivanova, Y. (2008). Tipologicheski grupi uchenitsi v zavisimost ot sachtanieto mezhdu obuchaemost i motivatsiya za uchene (v nachalnото uchilishte). *Образование*, 2, s. 23 – 28. [Иванова, Й. (2008). Типологически групи ученици в зависимост от съчетанието между обучаемост и мотивация за учене (в началното училище). *Образование*, 2, с. 23 – 28.]
- Karadzova, T. (2001). Otsenkata i uchenikovata motivatsiya. *Образование i kvalifikatsiya*, 4, s. 30 – 38. [Караджова, Т. (2001). Оценката и учениковата мотивация. *Образование и квалификация*, 4, с. 30 – 38.]
- Kolev, A. (2009). Otsenkata i uchenikovata motivatsiya. *Образование*, 3, s. 98 – 104 [Колев, А. (2009). Оценката и учениковата мотивация. *Образование*, 3, с. 98 – 104]
- Kolishev, N. (1996). Didakticheski sposobi za povishavane na uchebno-poznavatelnata motivatsiya. *Pedagogika*, 10, s. 3 – 17. [Колишев, Н. (1996). Дидактически sposobi за повишаване на учебно-познавателната мотивация. *Педагогика*, 10, с. 3 – 17.]
- Kretu, D. (2005). Motivatsiya na obuchaemite v chas. *Kriticheskо mislene*, 1, s. 15 – 22. [Крету, Д. (2005). Мотивация на обучаемите в час. *Критическо мислене*, 1, с. 15 – 22.]
- Antoniya Krasteva, Sci. Ed. (Introd. Zorka Nikolova Dimitrova- Petkova). (2006). *Learning motivation in the high school stage of education: Empiric research*. V. Tarnovo: Astarta.
- Nikiforova, I. i dr. (1997/1998). Motivatsiya za uspeh v ucheneto. *Izvestiya na Sayuza na uchenite – Varna. Seriya Humanitarni nauki*. 1 – 2, s. 16 – 18. [Никифорова, И. и др. (1997/1998). Мотивация за успех в ученето. *Известия на Съюза на учените – Варна. Серия Хуманитарни науки*. 1 – 2, с. 16 – 18.]
- Petrov, P. (2011). *Motivatsiya na uchitelite v usloviyata na vnedryavane i prilagane na informatsionno i komunikatsionno bazirani obrazovatelni tehnologii v uchebno-vazpitatelniya protses*. [Петров, П. (2011). Мотивация на учителите в условията на внедряване и прилагане на информационно и комуникационно базирани образователни технологии в учебно-възпитателния процес.]
- Stefanova, M. (2005). *Pedagogicheskata inovatsiya*. Sofia. [Стефанова, М. (2005). Педагогическата иновация. София.]

Stefanova, M. (1999). *Didakticheskoto obshtuvane*. Sofia. [Стефанова, М. (1999). *Дидактическото общуване*. София.]

GOOD PRACTICES FOR THE EDUCATIONAL INTEGRATION OF CHILDREN AND STUDENTS FROM ETHNIC MINORITIES BY ENSURING EQUAL ACCESS TO QUALITY EDUCATION

Abstract. The article presents several good practices for the educational integration of children and students from ethnic minorities by ensuring equal access to quality education for all children and students. The emphasis is on interculturality, interpreted as an opportunity for mutual enrichment through interaction between children and students and with the expression of their own cultural identity, viewed through the prism of inclusion to the socio-cultural characteristics of children and students. In conclusion, we can summarize that the described good school practices for changing the educational environment into interesting and useful for children and pupils and for leading to their full realization and socialization are largely used by the schools that educate students from different ethnic groups – in a so-called intercultural classroom.

✉ **Ms. Tanya Yanachkova**

Principal

N. Prokopiev Primary School

Village of Sboriste, Sliven Region

Ph.D. Student

Technical University of Sofia, Sliven Branch

Sliven, Bulgaria

E-mail: ou_sborishte@abv.bg